

Ofici de Carboner

Vilanova de Sau

Ubicació

Comarca: Osona

Coordenades:

Latitud: 41.94739

Longitud: 2.38426

UTM Est (X): 448964

UTM Nord (Y): 4644118

Classificació

Número de fitxa 08303 - 174

Àmbit: Patrimoni immaterial

Tipologia Tècnica artesanal

Estil / època: Popular

Segle XVIII-XX

Estat de conservació Dolent

Notes de conservació: l'ofici de carboner ha desaparegut, tot i que es conserva en la memòria d'alguns vilatans i s'ha pogut gravar un document visual d'aquesta activitat

Protecció Inexistent

Accés Sense accés

Ús actual: Sense ús

Titularitat Pública

Titular: Ajuntament de Vilanova de Sau. Passeig Verdaguer, s/n. 08519.
Vilanova de Sau

Autoria de la fitxa Joan Casas Blasi

Data de registre de la fitxa: dt., 01/06/2010 - 02:00

Descripció

La producció de carbó vegetal i de llenya és una tècnica que té uns orígens ben remots. Tan mateix des de mitjans del segle XIX i fins a la primera meitat del XX fou una de les indústries que es realitzaven al bosc més importants.

L'ofici de carboner consistia en crear una pila, amuntegant llenya fina que agafava forma de paller, tot seguit es cobria amb branques i terra. Un cop realitzat aquest procés es prenia foc i es deixava cremar en somort la fusta. Tot seguit es retirava la capa de terra i en quedaven les restes de carbó vegetal.

Aquest carbó es recollia i es venia per a ser utilitzat per a escalfar les llars, per a les cuines de carbó o també realitzar alguna activitat industrial.

Observacions:

D'aquest ofici se n'ha gravat un video-documental on es reproduïen aquestes tècniques antigues. Les carboneres sorgides de la gravació d'aquest document visual resten com a mostra a la zona de la "Bassassa"

Història

La pràctica de carbonar es defineix com l'activitat de transformar la llenya en carbó mitjançant una combustió incompleta i que ha tingut diverses aplicacions, entre les quals destaca l'ús com a combustible. I, com a tal, va esdevenir un element indispensable en la producció del ferro per mitjà del procés de la farga catalana.

A l'edat dels metalls, s'empra el carbó vegetal per a les operacions de reducció i de fosa. Les mines i la metal·lúrgia han necessitat sempre, per a la seva explotació, molta fusta i carbó vegetal. A l'antic Egipte, els grecs i els romans també elaboraren el carbó vegetal. Des de l'Edat Mitjana fins al s. XIX, la farga catalana, en el procés d'obtenció del ferro, es va proveir de grans quantitats de carbó vegetal, com a combustible.

Al segle XIX, però, amb l'arribada de la gran indústria siderúrgica, i la utilització del carbó mineral s'extingeix el mètode català d'obtenció del ferro. Tanmateix, fins als anys cinquanta del segle XX hom continuà muntant piles de carbó vegetal -o carboneres- d'una manera generalitzada arreu del país, ja que tenia altres aplicacions. Amb tot, avui, l'elaboració del carbó vegetal al bosc ja és història, actualment la seva producció es pura anècdota.

El carbó vegetal constituïa, junt amb el mineral de ferro i l'energia hidràulica, un element bàsic en el procés d'obtenció del ferro. El funcionament d'una farga donava feina a unes cinquanta persones: entre les quals, una mitjana de vuit carboners s'ocupaven d'elaborar les piles de carbó vegetal.

La vida dels carboners es desenvolupava al mateix bosc on era construïda la seva barraca, mentre durava el procés de combustió de la pila de carbó, ja que calia anar-la mantenint i vigilant, Cada cuita de carbó requeria, de mitjana, de dues a tres setmanes.

L'ofici del carboner era poc valorat socialment i econòmicament. L'ofici es podia presentar com a dedicació anual o temporal. D'una banda, esdevenia una ocupació anual consistent en la mateixa activitat de carbonar. I, d'altra banda, era una dedicació eventual, únicament a l'hivern, període en què les feines agrícoles entraven en una fase de recés.

El procés de carbonar comprenia les fases de tallada i arplegada de la llenya, construcció de la pila, encesa, cuita, treta i desembosc. La producció de les carboneres podia oscil·lar entre 15 i 150 càrregues de carbó (una càrrega equivalia a 120-125 kg de carbó) i el procés de carbonització podia durar entre una setmana, les més reduïdes, i dos mesos, les més grans. Hom podia fer 7 o 8 carboneres al mateix temps. El procés de carbonització, és a dir, la transformació constant de la carbonera, havia d'ésser perfectament conegut i assimilat pel carboner per mitjà dels senyals externs, és a dir, els olors i colors del fum que anava desprenent. La carbonera més usual era l'anomenada pila alta o rodona.

El rendiment de les fustes emprades per carbonar era important i depenia de les diferents espècies. Les fustes dures rendien més que les tendrals. També variava segons l'estat de sequedat i l'edat. El menor volum

i pes del carbó respecte la llenya justificaven la seva elaboració en el mateix bosc, ja que facilitava el transport des d'indrets poc accessibles. Les fustes carbonades eren el faig, l'alzina, el roure, el pi, l'abet, fins i tot el castanyer, el freixe, l'avellaner, el vern, etc.

Les tales d'arbres, per obtenir-ne llenya i per elaborar-ne posteriorment el carbó vegetal foren a voltes excessives i provocaren la desforestació en moltes àrees on s'instal·laren les fargues.

Bibliografia

A.A.D.D. (2008). Guies dels Parcs. Espai Natural de les Guilleries-Savassona. Direcció de comunicació. Diputació de Barcelona.

Enllaços d'interès:

http://www10.gencat.cat/agaur_web/recursos/La_Farga/Docs/6_1-carboneig.htm

